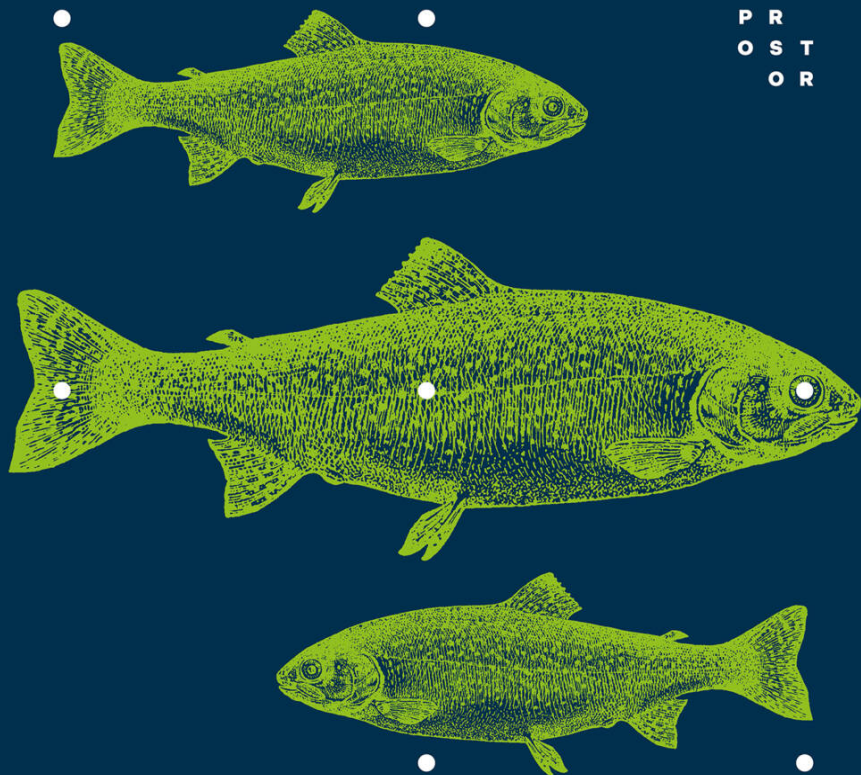

P
R

O
S
T

O
R

Stein Torleif Bjella

Rybářská chata

Přeložila Jarka Vrbová

•

•

•

•

•

•

•

P R
O S T
O R

Stein Torleif Bjella

P R
O S T
O R

Stein Torleif Bjella

Rybářská chata

přeložila Jarka Vrbová

Praha, 2023

P R
O S T
O R

This translation has been published
with the financial support of NORLA

© Stein Torleif Bjella
First published by Forlaget Oktober AS, 2021
Published in agreement with Oslo Literary Agency
Translation © Jarka Vrbová 2023
Czech edition © PROSTOR 2023
ISBN 978-80-7260-557-6

Prolog

Mohl bych vám vyprávět historky o Knutovi zvaném Pomáda, o Einaru Steinarovi, o Dřeváku Bjørnovi anebo o týpkovi zvaném Tuplovaný blb. Mohl bych vám povídat o mrtvole v Livtjødnu, o obětech na Brennoddenu nebo o tanku v lese. To všechno musí počkat. Nejlepší příběh je ten, jak jsme se my dva, Ivar Helgesson Aal (1936–2015) a já, vydali k jezeru Storsenn na podzimní rybolov. Nevídali jsme se často, ale ten společný týden před osmi lety mi změnil život.

Je mi čtyřicet sedm, jsem učitelský asistent, muzikant a celoživotní zápečník. Ivar je pořád s námi, i když teď v jiné, oblačné dimenzi. Balancuje tam na okraji černé díry, surfuje na polární záři a vykládá tam o novém systému hodnot. Všude, kam přijde, mu tiše naslouchají, někdo se zahanbeně dívá do stolu, někdo odejde uprostřed večere, někdo znejistí, ale nikdo neusne.

Takže k vaší případné otázce: Je to, co píšu, pravda? Ano, *Rybářská chata* je pravdivý příběh. Ne-ní pravda jen to, a to jsem taky nehodlal prozradit, že jméno jezera je Storsenn. Jeho skutečné jméno je Øvringsvatnet a je ode mne dost šílené to tu napsat, protože by tam někdo klidně mohl začít pytláčit.

Během toho týdne s Ivarem jsem si ve volných chvílích dělal poznámky: jména a čísla, důležité i drobné úkony, krátké i delší úvahy. Zapisoval jsem si na horní palandě při světle baterky, než mě psaní ukoľébal do spánku, v kadibudce, než na mě Ivar zavolaľ, na lavici na Zámeckém balkónu a večer ve světle svíčky u zeleného stolu. Popsal jsem celý jeden modrý sešit. Pak už *Rybářská chata* pokračovala jen v myšlenkách. Teprve za pandemie byl klid na to, abych všechno prošel a sepsal.

Rybářskou chatu jsem psal běžnou variantou norštiny *nynorsk* s občasným odskokem k hallingdalskému dialektu v mluvené řeči, kdy cituju Ivara. Byl staromilštější než já a dialektu se nikdy nevzdal.

JON ASLESSON AAL

Ål v Hallingdalú, duben 2021

Pondělí

Za rok budeš muset všechno zvládnout sám

„JESTLI CHCEŠ BEJT RYBÁŘ, musíš myslet jako ryba.“

Strejda Ivar se mi dívá zpříma do očí. Čelo má sice zbrocené potem, ale americká pěšinka ve vlasech drží perfektně. Stojíme na svahu u chaty. Jezero Storsenn se táhne k západu. Je větší, než si ho pamatuju. V zářivě jasném podzimním dnu Ivar mžourá. Má vysoké gumovky, plstěný kabát, pletené palčáky a čepici se štítkem a s chlopněmi. Od parkoviště jsou to sem jen čtyři kilometry, ale pro Ivara jako by to bylo čtyřicet. Nahoru supěl v předklonu. Zemská přitazlivost a poškozené obratle ho tlačily k zemi. Dvakrát sebou seknul. Poprvé špatně šlápl a upadl na bok. Ruksak i s ním skončil v nízkém lese. Syčel jako had, když jsem ho odtamtud vymotal. Chvilí nato se na cestě skácel pozadu a zadkem se vklínil mezi dva balvany. Když jsem mu přiskočil na pomoc, rozehnal se po mně holí. Vyprostil se vlastními silami tak, že se komíhal zpředu dozadu. Pak na pravou nohu kulhal.

Říkal jsem si cestou, že strejda už na podzimní rybaření ve studeném horském jezeře nestačí. Špatně udržuje rovnováhu, má oslabený zrak i sluch, bez

přestání ho zebou ruce, ale jazyk má ostrý jako břitvu. Vlastně jenom ta pusa mu funguje. Od chvíle, kdy jsem ho ráno vyzvedl, mi nepoložil jedinou otázku. Takže nic nenasvědčuje tomu, že povedeme rozhovor, půjde o samomluvu. Neřekl jsem jedinou větu, jen krátké odpovědi: „Jo,“ „Ale jo,“ „Aha, tak jo.“ Strýc Ivar naopak mluvil bez přestání: „Jednou jich tu byla spousta. Jednou jsem dostal tříkilovýho. Jednou v srpnu tu ležel sníh. Jednou jsme tu vzývali Měsíc a oheň. Kdysi tu stály dvě chatky, ta starší byla z kamene a hlíny. Kdysi jsem měl pramici. Dědek tu měl krávy, byla to vlastně salaš, krávy musely mít v noci přes hřbet přehozenou deku, aby nezmrzly, ale dědek tak měl aspoň pro rodinu mlíko. Dohlížel na jezero, v ruce hůl se stříbrnou rukojetí ze starýho revolveru, hůl sama byla z hlavně pušky. Taková byli tví předkové. Jone. Tvrdý. Kam paměť sahá.“

Jsou tři odpoledne. Jezero leží skoro tisíc metrů nad mořem. Je tmavomodré a drobně se vlní. Ivar se vykroučí z popruhů ruksaku. Sedne si na kámen. Když vstává, tvář se mu zkříví do bolestné grimasy. Pak se nadechne a řekne:

„Chci, abys to tady dostal ty, Jone. Jezero, člun, lodní boudu, síť a všechno, co tu je. Radši bych byl, kdyby to dostal někdo, kdo se k tomu vyloženě hodí.

Jenže kdysi jsem slíbil, že Storsenn zůstane v rodině. Přitom jsem odjakživa tvrdil, že majetek chvíli je a pak zas není. Hlavní jsou lidi kolem. Máme nohy, nevězíme v zemi kořenem. Tohle místo je ale vyjímecný. A musí halt zůstat v rodině.“

Koukal jsem na něj a mlčel. Nevěděl jsem, co na to říct.

Byl jsem tu jednou jako kluk. S tátou a Ivarem přes víkend ve slunci a teple letního dne. Ivar chtěl, abych s ním vyjel na vodu. Vytáhli jsme člun. Táta zůstal v chatě na břehu. Když jsme vyjeli na jezero, měl jsem strach a vztek. Jezero bylo obrovské, černé a hluboké. Neměli jsme záchrannou vestu a Ivar ani já jsme neuměli plavat. „Když dostaneš strach, nikdy se nedívej dolů. Vždycky nahoru,“ řekl mi rovnou. Lehl jsem si na dno člunu, měl jsem mokrá záda, protože dovnitř na několika místech zatékalo, upřel jsem pohled na formace mraků uhánějících velkou rychlostí a z toho, co mi pak Ivar říkal, jsem neudělal nic, jen jsem zavřel oči, těšil jsem se do tátova náručí na břehu, a teprve pak jsem přestal brečet.

Teď tu teda zase stojím na břehu jezera s vyčerpaným, udýchaným Ivarem a ten čeká na nějakou mou reakci. Jsem z toho paf a vyrazím ze sebe jen:

„Já?“

„Jo, ty. Představ si,“ odpoví Ivar.

Bylo mi jasný už nějakou dobu, že Ivar mi chce říct něco důležitého. Už od chvíle, kdy se mi před půl rokem ozval a domluvil se mnou tuhle cestu. Byl jsem zrovna ve zkušebně, když zavolal. Čekal jsem na ostatní muzikanty. Chtěli jsme oprášit starý kousky, možná i začít něco novýho. Měli jsme štěstí, v létě budeme hrát na šňůře. Měl jsem něco svého. Ne že bych si musel v pracovních dnech moc namáhat hlavu, ale mimo práci jsem měl něco svýho, pro mě důležitýho. Strejdovi jsem tehdy slíbil, že s ním tenhle týden strávím. Byl jsem nejspíš v dost velkorysé náladě a přikývl jsem. Ivar to vzal jako samozřejmost. Když jsem zahnul na parkoviště, ukázal do jednoho rohu a řekl:

„Já nechával auto tamhle. Dej ho tam taky.“

Na velkém parkovišti sice nebylo žádné jiné auto, ale postavil jsem ho tam. Jakmile jsem zatáhl ruční brzdu, Ivar už stál u kufru auta, navlíkl si batoh na záda, vytáhl březovou hůl, opřel se o ni a čekal. Vzal jsem svůj batoh s ložním prádlem, s nějakým oblečením, jídlem a pitím. Dost náklad. Nakonec jsem si pověsil přes rameno kytaru z blešáku a dali jsme se na cestu. Dvě stě metrů převýšení. Čtyři kilometry do dálky.

„Lidi maj nohy, to je fakt, a přitom si jich spousta přeje pořádně se zakořenit,“ řekl jsem.

Nic moc, ale v tu chvíli jsem na nic lepšího nepřišel. Je Storsenn dar? Mám mu poděkovat? Já, který tak rád cestuju a mám volnost? Tady mě čeká jen dřina a odpovědnost. Kdybych tak měl někoho, s kým bych se o to všechno mohl podělit. Jenže to jsem nikdy neměl. A jde to vůbec, abych lovil do sítí sám?

Ivar se zhluboka nadechl, pohodil hlavou, rezignovaně na mě pohlédl, z náprsní kapsy vytáhl pouzdro s brýlemi a z ruksaku zbrusu nový modrý sešit. Mezi stránkami byl vložený dopis. Nahlas z něj přečetl:

„Já, níže podepsaný Ivar Helgesson Aal, bydlištěm v Ålu, převádím tímto na synovce Jona Aslessona Aala z Ålu vlastnické právo na jezero Storsenn, katastrální číslo 130, orientační číslo 2 v okrese Ål. Předmětem prodeje je obytná část a přístřešek na člun s inventářem, 30 rybářskými sítěmi a jedním člunem. Hodnota nemovitosti činí 200 000. Kromě toho movitý majetek v hodnotě 50 000. Náklady na převod nese kupující. Jon Aslesson Aal převzal majetek tedy a teď. Nemovitost není zatížena věcným břemenem. Záloha není nutná, jelikož kupující je synovec prodávajícího.

V Ålu, dne 31. srpna 2013. Ivar Helgesson Aal.“

„Kopii jsem poslal na hallingdalskej soud. Nikdo neví, jak dlouho ještě bude chodit po světě.“

Podal mi sešit a pero.

„Zapisuj si, co tu tyhle dny uslyšíš. Všechno budu říkat jen jednou. Za rok budeš muset všechno zvládnout sám.“

Sejdeme k vodě. Před lodní boudou. Storsenn se z břehu leskne jako sklo. Dno je světle zelené. Není vidět ani bláto, ani vegetace, jen kameny, velké a malé, vymyté dočista, uložené na místo větrem a ledem. Nevidím nic živého, ani jedinou rybu.

„Podej mi tamhleto,“ říká Ivar a ukazuje na menší plochý kámen ve vodě kousek od nás.

Vytáhnu ho. Ivar mě požádá, ať ho otočím.

„Tady vidíš potravu pro pstruhy jak naservírovanou na podnosu.“

Na rubu mokrého kamene mi ukáže spoustu drobných stvoření. Nasadí si brýle.

„Dva ráčci blešivci, jeden šneček, améba, dvě larvy. V létě bysme tu našli i chrostíka a jepici. Jepice se líhnou všude v jezeře, ale i korýši a hmyz, jejich jména ani neznám, ale musíš o nich vědět, to všechno je potrava pro pstruhy.“

Ivar hodil kámen zpátky do vody. Obrátím se k lesu. Těsně u vzrostlého smrku, takových padesát

metrů od nás, stojí kadibudka ze zašedlých prken, takže splývá s okolím. Na střeše vlnitý plech, dveře vedou do lesa. Když ji tam instalovali, ani je nenapadlo myslet na vyhlídku. Naopak ale chápali důležitost správného odtoku vody.

Ivar se přesune k delší straně lodní boudy. Nastává oficiální formální prohlídka. Strejda si odkašle a ujme se slova.

„Jak vidíš, Jone, bouda se skládá ze dvou částí. Stará konstrukce na břehu. A tady vepředu nenatřená část obložená palubkama.“ Ivar vytáhne kámen z podezdívky, schovává za ním kovaný klíč hrozivé velikosti. Zastrčí ho do zámku hlavních dveří.

„Nevíme, jak dlouho tu stojí ta nejstarší část, ale bude to hodně dlouho. Na Storsennu se vždycky hospodařilo odsud.“

Ivar pohodí hlavou k lodní boudě, jako by tam někdo stál. Pak povídá dál, já si podle jeho přání poznamenávám, co stihnu. Kdysi tu bylo jen nekryté přístaviště pro člun s malou chatrčí vzadu. Člun stál prakticky pod širým nebem. V chatrči přespávali i ukládali náradí. Dědek kotviště prohloubil a rozšířil. Trvalo mu to léta a udělal to sám. Vyžadovalo to fištrón a hodně úsilí. Materiál vozil v zimě na saních. V létě postavil boční zdi. Všechn kámen nasbíral kolem vody. Pak položil trámy jako strop přístaviště,

který tvořil zároveň podlahu patra. Na ni postavil prkennou kůlnu přilepenou na starou roubenou chatrč se stejným sklonem střechy, stejnou šířkou a výškou. Mezi kůlnou a chatou je příčka a jedny dveře, v jejich horní výplni dělené sklo. Dodnes to celé působí jako podomácku provedené, ale zároveň docela promyšlené.

Poznamenám si, že Ivar mluví o přístavbě z třicátých let jako o novostavbě.

„Přístavba je to jediný, co postavil náš otec,“ řekne Ivar.

Stojíme na trávě u dlouhé stěny, prohlížíme si stavení z boku. Na staré části je travnatá střecha. Na nové zrezivělý vlnitý plech. Úplně vpředu směrem k vodě je plošina, kam si člověk může připravit nářadí, když vyjíždí se člunem nebo když ho ukládá. Ivar říká té přečnávající stříšce Zámecký balkón, protože se tam taky tak příjemně sedí a člověk má výhled na jezero.

„Až budeš sedět na Zámeckém balkóně, přestane se ti chtít trajdat někde po světě.“

Má pravdu. Je to tu fajn. Před námi se rozkládá Storsenn. Jezero na úbočí hory a uprostřed lesa, které se nestará o nás ani o mě, jen prostě je.

„Dědek byl přírodní člověk. Náš otec jeho pravek opak, ten si na sobě dával setsakramentsky záležet,“